

V. - В ГИМНАЗИЯТА.

/ От IX.1938 - IX.1942 г. /

Моите родители ме записаха да уча в "полукласическият" профил на мъжката гимназия "Иван М. Вазов" - гр. Стара Загора, с изучаване латински и един западен език/ френски или немски/.

Завършилите този профил на гимназията, имаха предимство при кандидатстването в университета по специалностите: хуманна медицина, стоматология и фармация. Имаше и "реален" профил, без латински език, но с изучаване повече на дескриптивна геометрия и имаха предимство в университета по инженерните и математически специалности.

Освен мъжката, в Стара Загора имаше и девическа гимназия със същите профили. Двете гимназии бяха държавни с годишна такса от 1500 лева, внасяна в началото на всяка учебна година. Имаше и частна Търговска гимназия на Абанов, Сандев и Ангелов, в която годишната такса беше 9000 лева. В девическото стопанско училище в града се подготвяха момичета за занаятчийските професии, като шивачки, готовачки и други.

Все още бях "затворено" момче, което не проявява определени интереси към никаква професия. Имаш известна наклонност към математиката, рисуването и музиката. Обичах да чета исторически книги и романи. Впечатлявала ме стихотворенията, но не обичах да ги заустявам. Никога не проявявах моите желания и стремежи, което е затруднявало доста родителите ми при насочването ми в образованието.

След прекараната тежка операция, бях потиснат и до известна степен апатичен. Стараех се да преодолея състоянието си, главно чрез наученото от прочитените романи. Тези които не

ме удовлетворяваха, често оставях недочетени.

Понеже баба ми не можеше да остане с мене в бащината ми къща, беше уговорено да живея във вуйчови Кольови. Щях да бъда в родният дом на майка ми, срещу 500 лева ^{на час} на месец.

На 5 септември, моето семейство замина за село и аз се преместих във вуйчови на ул. "Сава Силов", южно от Стопанското девическо училище. Този квартал на града беше известен с име то "Малката чаршийка". В него живееха и няколко турски семейства и се намираше една от двете джамии в града. Съседи на вуйчови беше такова семейство със син, познатия ми Исмайл. Неговата майка, беше израстнала заедно с майка ми и бяха ~~близки~~.

Дворът на вуйчови беше двойно по-малък от нашият и със стара къща от две стаи и ~~назад~~ под тях. Към нея имаше пристройка-кухня, в която тогава нощуваше баба Стоянка. На нейното място, това лято беше построена нова голяма стая, свързана с вътрешен коридор с едната от старите стаи на ~~къщата~~. От този коридор имаше изход към двора. До новата стая, също имаше пристройка с огнище/баджа/ и чешма с мивка. Тоалетната беше в отделна малка постройка, в юго-източния край на двора. Дворът от всички страни беше обграден с високи огради и стените от къщите на съседите.

Тогава вуйчо беше на 43 години, а вучинайка Жанка на 30, а тяхните дъщери: Фанчето на 11 и Мера на 6 години. Баба Стоянка беше навършила 80 години. Вуйчо, както вече споменах работеше като майстор-леяр в фабрика "Вълкар", а вучинайка - шиеше чуждо на крачната си шевна машина ^{на} и домакинствуваше. Фанчето беше в I-ви прогимназиален клас, а Мера в забавачница.

Първите десетина дни, до окончателното завършване на новата стая, всички нощувахме в западната стая, като на нас децата постилаха на пода. Баба Стоянка спеше в другата стая.

След това, нас децата настаниха в новата стая. Двамата с малката Мера, спряхме на новото двойно пружинено легло, а Фанчето на дивана до прозореца. Обстановката във вуйчови беше доста различна от тази в нашият дом. Налагаше се да се приспособявам към нея. За това много ми помогнаха организираните от вуйчо след 19 часа забавни вечери. Участвувахме всички, с изключение на баба Стоянка, която беше публиката. Обикновенно вуйчо откриваше забавлението със стихове от Ботев, Яворов, Вазов и други, качен на един стол, поставен в средата. Всички стояхме прави край стола, с изключение на баба Стоянка, седнала на дивана. Четеше стиховете с патос и при вдигната от него ръка, ние ръкоплескахме и викахме: "Ура-а-а!". След това, всеки от нас също трябваше да изпълни по нещо, като декламация или песен, качени на стола. Вучинайка изпълняваше стари градски или възрожденски песни и ние ѝ пригласяхме. Забавлението се закриваше с импровизирана от вуйчо игра с участието на всички. Найнин беше приятно, когато всички седнали на земята, пеейки си друг сажме дупетата на пода, за да покажем "как се чука, чер шипер."

От тогава добре помня песните на вучинайка, които съм записал на една тетрадка и при специални случаи ги припяваме.

Ще изброя само някои от тях: "В София, в черната джамия" /любима на вуйчо/, "Заточеници", "Гурбетчия", "Неразделни", "Тежък камък ми е паднал", "Докле е младост", "Таз вечер празнувам разлъка", "Ако зажалиш някой ден", "Ти си селско момиче", "Море орача", "Черней гора", "Катунари", "Вятър очи, Балкан стене", "Самoten гроб", "Циганка една", "Еделвайс", "Къде си вярна, ти любов народна", "Питаш ли ме, дей зората", "Ой, съдбо, съдбо", "Стройна се Калина вие", "Ний певци сме млади днес", "Адио Маре", "Да бродя вечно сам", "Под липите", "Ний сме весела компания" и други. Забавите ни обикновенно приключваха до 21 ча-

са. След като започнаха учебните занятия, забавите бяха разредени и се провеждаха главно събота вечер, но до по-късно. Понякога на тях присъствува покръстената еврейка Мишето със съпруга си Иванчо, радиотехник.

В 22 часа всички трябваше да сме в леглата. Сутрин ставаме в 6,30 часа. Вуйчо тръгваше за работа в 7 часа, Фанчето за училище в 7,15 часа, а вучинайка водеше Мера в забавачницата в 7,30 часа. Едва в 8 часа, аз вече можех спокойно да уча уроките или пиша домашните си. Обикновено след ставането и ходене до тоалетна, аз бягах по 15 - 20 минути по дълбината на двора и след това се миех и закусвах. По повод тези мои спорни занимания, баба Стоянка настояваше вучинайка да ме заведе на лекар. Бягал съм из двора, като смажнат и не съм бил добре.

Преди 15 септември беше готова ученическата ми униформа от шивача Янко Георгиев, приятел на баща ми. Няма да я описвам, защото се вижда от тогавашните ми снимки. Тя беше задължителна за всички гимназисти в страната. Както униформите, така и учебниците бяха доста скъпи. За последните, няколко дни преди началото на учебната година, имаше пазар за стари такива пред входа на гимназията. На него те бяха доста по-евтини.

Сутринта на 15 септември, стегнат в униформата тръгнах за гимназията. С вълнение се включих в групата на гимназистите в двора на гимназията. Ние, четвъртокласниците, събрани отделно сметено наблюдавахме по-големите от нас. Точно в 8,00 часа ни строиха по класове, след което учебната година се откри с кратка църковна литургия и слово на директора Ангелов. След това ни съобщиха, че четвъртите и пети класове ще учим след обед от 13,30 часа. Разпределиха ни по паралелки. Първите три бяха "реалки", като "А" с изучаване немски, "Б" с немски и френски и "В" само френски. Последните две бяха "полукласически".

като "Г" с изучаване на френски език, а "Д" с немски.

Аз бях и IV-ти "Р" клас. Тогава в нашата гимназия английски не се изучаваше.

В нашата паралелка бяха и съучениците ми от Раднево: Пенко Н. Бозев и Митко К. Иванов. Приятеля ми Нено Д. Петров се беше прехвърлил да учи немски и беше в "Д" паралелка.

Класна наставница ни беше учителката по френски-Руска Стрезова. В паралелката бяхме 52 души. Тя ни показа нашата стая и ни освodi за следващия ден след обед.

На 16 септември ни беше първият учебен ден, като първият час ни беше със класната наставница. Насядахме по свой избор на чиновете и аз седнах с Пенко Н. Бозев. Изнанадващо, на първият чин до катедрата остана сам един ученик, а на друг чин бяха седнали трима. При прочитане на имената ни се оказа че самотното момче е Осман Сацъков Османов от с. Тулово, Казанлък. Класната покани няколко пъти, някой да седне при него, но никой не се премести. Почувстввал обидната обстановка затурчето, аз станах, взех си чантата и се преместих при него.

То ме посрещна с благодарствен поглед. От този момент, ние с Осман, станахме приятели за цял живот. Класната пред всички ми благодари. На междучасието Пенко Бозев открыто изрази недоволството си, че съм го пренебрегнал заради едно турче. В къщата и вуйчо Колю одобри постъпката ми.

За една седмица се запознахме с всички учители. По латински език преподавателка ни беше младата Мара Тотева; по български език доста възрастният Маждраков; по алгебра най-възрастният - Андреев/Судкука/; по геометрия сравнително по-младия - Милен Колев; по история Христо Райков/уредник на историческия музей в града/; по география - Димо Янков/Лъва/; по естествена история Стрезов/съпруг на класната/; по пение - Долапчиев,

по химия -Кръков/доста възрастен/, по рисуване-Кипро Николов по стенография-Чомаков; и по гимнастика-Живков. Повечето бяха ~~българи~~ учители с опит и авторитет. Заниманията по химия, рисуване, пение и гимнастика се провеждаха в отделни кабинети.

Многолюдните ни паралелки, доста датрудняваха учителите при опознаването на учениците.

През първите учебни дни, вниманието на учениците беше насочено повече към Старозагорският панаир, провеждан всяка година през последната седмица на септември. Започващ в четвъртък и завършващ във вторник на следващата седмица. В петък и събота, нас учениците освобождаваха от занятия в "панаира" "ваканция. Основната част от панаира беше търговската, но също се интересувахме от увеселителната. По главната улица в центъра на града, от Градската градина до Житния алан, по ул. "Руски" и главната алея в Градската градина се разполагаха открити и закрити сергии на търговците на различните стоки.

Южно от кланицата/сахланата/, беше пазарът на животни. Навсякъде по улиците със сергиите се разнасяше шумна музика и се чуваха подканящите викове на продавачите. Много хора обикновяха и гледаха, но малко бяха купувачите. На Житния алан беше разположена увеселителната част на панаира. В северната му част се разполагаха цирковете/два или три/. Обикновенно бяха "България", "Добрич" и "Одеон". Моторните и обикновенни лодки-люлки бяха в западната част, а до тях в Центъра "Виенско колело". В южната част на площада бяха зоопарковете, патоматата и други, а в най-източната "Глобусът на смъртта". В източната част бяха стрелбищата и другите забавни игри. В най-югоизточната част или юго-западната се разполагаха кебабчииници.

Между хората из площада сновяха продавачи на сусамчета, шоколадови и захарни пръчки, сладоледи, боза, карамели и други.

лакомства. Пред цирковет постоионо свиреше музика и артисти те демостираха някои от номерата си. Из площада се носеше страхотен шум/музикална какафония/. Ние, учениците скитахме из панаира, замаяни и щастливи. Понеже нямахме достатъчно пари, рядко се качвахме на някоя от моторните лулки или на Виенското колело и купувахме нещо дребно/сладолет или боза/.

Заедно с вуйчовото семейство ходихме и на цирк. Панаира разстройваше бюджета на доста семейства в града.

Панаира отмина, уроците започнаха да се трутат, а времето за учене да не ми достига. Вечер се връщах от училище към 19 часа доста уморен и след вечеря въобще не можех да уча, защото цялото семейство до 22 часа беше в нашата стая. Сутрин, вече посочих, че мога да уча само от 8 до 12 часа. Учебната програма беше доста натоварена и следваща много да "зубря", особено по езиците. Латински език имахме четири пъти, а френски език три пъти в седмицата. Започнах да ходя с не много добре научени уроци. Освен условията във вуйчови, вероятно се отразяваш и това, че бях и една година по-малък от другите ученици. Осман имаше сериозни затруднения и с българския език. Мъчехме се и двамата да си помогнем. Правилно преценявайки новата, трудна за мене обстановка, родителите ми не ме ангажираха с уроци по цигулка. Тя беше при мене, но нямах време да свиря. Само в неделен ден преди обед, си позволявах да излизам на разходка до Аязмото, с живеещият срещу вуйчови дядо Данаил, баща на съпругата на д-р Ст. Бакалов. Той извеждаше на разходка внучката си Мима, а аз братовчедката си Мера. Рядко си позволявах да отида на кино.

През октомври си направих първата снимка с униформата като гимназист, заедно със съ класника си Иван Желязков от с. Оряховица. Снимките ни бяха необходими за личните ни карти.

Детската ми физиономия на снимката не съответствува на гимназист, макар навършил вече 13 години.

На гости при баба Стоянка, често идваше нейната сестра баба Ройка. Тя беше доста глуха, а баба Стоянка фъфлеше и трудно водеха разговор. Изпиваха по едно кафе и се разделяха, но на мене отнемаше време. Мъжът на баба Ройка, Иван Момчев е бил опълченец, но отдавна починал. Те имаха и брат, който тогава беше жив. Казваше се Димо Кехайов, един от собствениците на фабрика "Вълкар".

Доста потискашо ми подействува, когато по гимнастика учи теля ни построи по височина и само трима от класа бяха по-ниски от мене. ~~Моята~~ съученици, успях да опозная едва през вторият срок. ~~Доста от тях~~ бяха от селата, а само 8 бяхме от града. Повечето мой съученици от града, бяха в паралелките изучаващи немски език, под влияние на участието ни в I-вата световна война, като съюзници на Германия.

Първите ми оценки бяха предимно четворки и само няколко петорки, което доста ме потискаше.

На 4 декември, празника на Християнската младеж, който съпадна със събота, вуйчо ми разреши да си отида до село. Купих от халите 1 кг. домати за подарък и в събота сутринта с автобуса отидох в Раднево. В село бяха изненадани от пристигането ми. Приятелите ми завиждаха на униформата. Споделих само с баба ~~на~~ Руска трудностите си. Двата дни при моето семейство, възстановиха до известна степен самочувствието ми.

В понеделник сутринта се върнах с автобуса в Стара Загора и след обед бях на училище. Срока приключи на 30.XII.1938 година, като успеха ми беше малко над добър и над средният за цялата паралелка. През Коледната ваканция до 14 януари 1938 година бях при родителите си на село. За успеха си в уч-

лище нямах бележки от родителите си. Вероятно те имаха предвид новата обстановка, с която следващо да се справям.

На 15 януари утринта се завърнах в Стара Загора и след обед бях на занятия. Започнах да полагам усилия, за да усвоявам уроците си още при преподаването, а през пролетта да се затварям и уча в старите стаи на къщата.

Най-добър приятел в класа, продължаваше да ми бъде Осман. Често ме водеше в дома на майка си, където живееше при дядо си. Последният беше нещо като "клисар" в голямата джамия на града. Впечатляващо ме реда и чистотата в този турски дом.

Днамата с Осман не бяхме религиозни, макар че по определен график, класните наставници в неделен ден често ни водеха на църква. По Великите пости следващо да се пречистяваме.

При започване занятия, дежурните ученици гласно произнасяха молитвата "Преблаги Господи", а при завършването им "Оте наш!"

През това време всички, заедно с Осман стояхме прами. Той не беше длъжен да идва с нас на църква, но веднаж го водих в "Св. Димитър". Тайно от дядо си и той ме води в джамията. След това на няколко пъти ходихме там и се качвахме на минарето.

Веднаж дядо му ни свари в джамията, заради което ~~той~~ му го наказал.

Постепенно се сприятелих и с други мои ~~ск~~ класници като: Николай Т. Даскалов, Димитър Т. Митев, Любен Б. Райчев и Иван Ив. Николов, които бяха от града, както и със Стойко П. Стойков, Никола Ас. Николов, Антон К. Антонов и Ангел П. Илиев, които бяха от селата. Повечето от тях се оказа^{ха} от образовани и учителски семейства. С тях през пролетта след занятия започнах да спортувам. По-близък по-късно станах и с Енчо Т. Маламов, Слави Кепенеров и Енчо К. Стоянов. С повечето от тях дружбата ми продължи до завършване на гимназията.

В неделни дни, често започнахме да организираме групови походи до Аи-бунар, Хайдушкото кладене^а, Старозагорските и Чинакийските бани, като ^{пощеката} нас идваше и класната ни настъвница Руска Стрезова. Имам съхранена снимка с дата 8 май 1938

^{Чинакийски}
^{пощеката} година на Чинакийските бани. Бяхме играли футбол и нашият отбор с топката ^{също} направихме снимка. На нея сме: Николай Т. Даскалов, Пенчо Митев, Васил Петков, Дочо Илиев, Стефан Ножчев, Ярослав Недков и Стоян Петков /Джонито/.

Вторият срок приключих с по-добър ^{научен} успехи през Великденската ваканция отново бях при родителите си на село.

^{учебата}
^{пощеката} Въпреки положените усилия година ¹⁹³⁸ приключих с среден успех малко под 4,50.

На 21 юни родителите ми се върнаха в Стара Загора и аз се прибрах при тях. Приключи живота ми в вуйчови Кользови, но те си останаха най-близките ми роднини.

През лятната ваканция, освен с Тенко станах по-близък и със съучениците си гимназисти от махалата, като: Радомир Лечев и Николай Станилов. Това лято прочетох: "Клетниците" от Виктор Юго, "Ана Каренина" и "Война и мир" от Лев Толстой и други. През това лято беше открит новият плувен басейн в градината - разсадник, източно от мъжката гимназия. Беше дълъг 25 метра и широк - 12 метра. Дълбок беше от 1,20 до 2,50 метра.

Край басейна имаше доста площ, насыпана с хубав речен пясък и целият му район заграден с висока дъскачена ограда. Работеше от среда до неделя включително, като в понеделник и вторник се изпушташе водата, измиваше и пълнеше с чиста от специалния кладенец до него. Входа беше доста скъп за нас - 2 лева, затова с брат ми го посещавахме по един път седмично. Престоявахме от 9 часа преди обед до 16 часа след обед, като си носехме и храна.

Това лято участвувах в първият туристически поход в живота си по билото на Стара планина. Организираха го група учители, приятели на баща ми, между тях и такива от гимназията.

В групата бяхме: Димо Янков - учител по география; Христо Райков - учител по история; той беше заедно с дъщеря си Невена - гимназиска; Руси Йорданов - учителя ми от Раднево, с дъщеря си Йорданка; Лука Иванов - учител в града, със синът си Борис, мой връстник; Теню Тенев - учител в града, с дъщеря си Катя и съученика ми от Раднево Нено П. Димитров, живееш като гимназист на квартира в Л. Иванов.

С войнишката раница на баща ми, увита около нея одеало и бяла хубава торба, преметна ^{тв} през рамо ^и под нея за храната ми, аз бях никаква пародия на турист, макар и с ^и войнишката манерка на баща си. Нали бях с ученическата си униформа и половинките си обувки.

На 25 юли потеглихме с влака за Казанлък. От там с настата каруца за многото ни багаж се предвишихме до село Енина.

Там нощувахме в познати на учителите. На следващия ден, снаети два катъра за багажа, чийто собственик щеше да ни бъде водач до хижа "Тъжа", потеглихме за хижа "Бузлуджа". По доста стръмен път до ^{об}ед бяхме на хижата. След кратка почивка, Христо Райков ни запозна най- подробно с движението на четата на Хаджи Димитър до върха и последното сражение, в което загива войводата. Настанихме се в хижата и след като починахме добре след обед се изкачвахме на върха, от където се любувахме на хубавата панорама. На връщане в гората посетихме мястото, където се е провел учредителният конгрес на социалистите. На това място знаех от баща си, че през 1922 година на 1 август с майка ми са празнували свадбата си.

Сутринта на 27 юли, по билото потеглихме за връх "Св. Ни-

кола". Към 9,30 часа бяхме до Руският паметник и гробище. След кратка почивка се изкачихме на върха и посетихме паметника "Орловото гнездо". Тук всичко ми беше познато, защото бяхна откриването на паметника през 1934 година. Отново Христо Райков, най-подробно ни описа сраженията водени тук през август 1877 година. Направихме си групова снимка пред паметника след което се спуснахме до шосето за гр. Габрово, като изкачихме и връх "Шипка", северно от него. След добра почивка до към 16 часа, потеглихме по хубава пътека около билото за хижа "Мазалат". През долината на Шейновската река, след това през хубава гора, заобиколихме от север връх "Исполин"/Коруджа/, висок 1600 метра. Покрай "Маркова стъпка"/разпръснати големи канари/ излязохме на обширната поляна "Узана", на чийто юго-западен край почти в гората беше хижата. Под нея, на около 200 метра покрай планинската река, минаваша историческата Химитлийска пътека.

По нея, през зимата на 1877/78 година преминават руските войски от гр. Габрово, с. Зелено дърво и поляната "Узана", за да се спуснат в Казанлъшкото поле в тила на турската армия, разположена между селата Шипка и Шейново.

На хижа "Узана" бяхме посрещнати много добре и заедно с група туристи от Габрово прекарахме приятна вечер. Макар и стара, хижата беше добре обзаведена. На следващата сутрин, съм учениците от нашата група, заедно с учителите Димо Янков и Руси Йорданов, водени от един габровски турист, посетихме пещерата, намираща се в северо-източния край на поляната "Узана", на около 50 метра в гората. През тесен отвор и малък коридор се вмъкнахме в широка хоризонтална зала. По-натърте не влизахме, защото носехме само няколко свещи.

След като обядвахме в хижата, към 13 часа потеглихме за хижа "Мазалат", пресичайки Химитлийската пътека, като навлязох-

ме в "Равна гора", по хоризонталата около билото на планината. След около два часа из гората, излязохме в местността "Корита", с хубава чешма и дълги корита за поене на добитък. Из гората имаше много папрат и лавър. Според Хр. Райков, лавърът бил характерен за топлите райони на Балканският полуостров.

Докато почивахме край гората, забелязахме доста овци ~~стада~~ да на "каракачани" по околните полуголи хълмове. След това по стръмна пътека на запад се изкачихме над границата на горите /1500 м/. Имаше само храсти от клек и хвойна, както и обилна зелена трева за паша. Излязохме на местността "Синята локва" с малко блато от дъждовна вода. След кратък, но труден поход през скалиста пътека излязохме на "Синаница", от която на запад пред нас се разкри величественна панорама. Водача ни обясни, че дълбоката и просторна котловина, всяваща страх е "Габровница"/Ак-дере/, а зад нея големия и висок планински масив е "Триглав"/Кадемлия/ с трите си върха: Мазалат, Голем и Малък Кадемлия. На запад от нас по билото се издигаше друг връх, който той нарече "Матерхорн". На билото под него се виждаше хижа "Мазалат-Росица". На север от нас се разкриваваше панорамата на сникаващите хълмове към северна България. Любувайки се на панорамата бавно се предвижихме до хижата, където ни посрещна пазача с група туристи от гр. Севлиево. Веднага ни поднесаха ароматен чай от планински билки. Прекарахме една забавна и приятна вечер, като ходихме само за вода до чешмата, юго-западно от хижата. Сутринта, само ние младежите след закуската изкачихме връх "Матерхорн". Севлиевци ни обясниха, че носи името на подобен връх в Апите.

След като обядвахме към 13 часа потеглихме за хижа "Тъжа", движейки се по хоризонталната пътека под връх "Матерхорн" високо над котловината "Габровница". Скоро навлязохме в район

с трудно проходими канари, които водачът ни нарече "Пеещите канари", защото при тях имало много мощно ехо. След тях излязохме на седловината между билото и на юг "Големият Кадемлия".

От нея на запад се разкри панорамата на долината на река Тъжа, а зад нея на най-високия масив в Стара планина, на Юмрук чал/Ботев връх/. На северозапад от долината се виждаше масива на връх "Мара Гидик". Всички масиви около нас бяха с височина над 2000 метра. Навсякъде по околните голи възвишения, между хвойновите храсти се виждаха овчите стада на каракачани. Имаше и опоръжени площи за разширяване пасата на овцете. Христо Райков ни обясни, че името "Кадемлия" е или от турското "Кадем"/Щастие/, или от "каядя"/изпуштащ дим/. Въпреки хубавото време на масива имаше малко облаци. Димо Янков започна да ни обяснява, че в миналото в съседните селища много се спорело, кой от двата върха е по-висок: Големият Кадемлия или "Юмрук чал". Дошлият при нас каракачани, по този повод започна да ни обяснява, че от познати в с. Тъжа е слушал, как е бил разрешен този спор тогава. Понеже ~~ня~~мало сегашните уреди за измерване височината на върховете, жителите на с. Тъжа и гр. Калофер организирали две групи хора, с представители от двете селища. Сверяват си часовниците и в определен ден се изкачват на двата върха. Със себе си взели по две едновръстни петлета с еднакво тегло. В уговореният предварително час ги заколват на върховете и оставят на открито, като установяват след колко време ще започнат да намирисват. Слизат от върховете и сравняват резултатите си. Оказалось се, че на "Големия Кадемлия" по-рано се ~~ми~~рисало ~~закланото~~ петле. Така установири, че той е по-ниският връх.

От седловината се спуснахме до границата на горските масиви и навлязохме в местност от стари букови дървета. По-

Вечето от тях бяха поразени от гърмотевици, поради което водача ни поясни, че се нарича "Гърмотевичната поляна". При лошо време туристите отбягвали да преминават през нея. След нея излязохме до нивото на река Тъжа в местността "Смесището" /Петорицето/. Тук в долината, на едно разстояние от 2 км се събираха пет планински рекички, а в най-западния край на долината почти до реката беше хижа "Тъжа". Макар и доста стара постройка, тя беше добре стопанисвана. С група туристи от Северна България, прекарахме една приятна вечер. На следващия ден реших да почиваме по-дълго, преди атаката на "Ботев връх" /На ~~следващи~~ ден/ 30 юли/ само гимназистите, водени от учителя Димо Янков излязохме на билото на север и от него на северо-запад изкачихме връх "Мара Гидик". От него на юго-запад беше красива панорама на скластите зъбери по северните части на върховете: "Юмрук чал", "Купена и по-нататък за запад" Сопотска Амбарица" и "Козята стена". До обяд се завърнахме в хижата.

През реката, близо до хижата имаше лятна мандра, в която се приготвяше от овче мляко най-хубавият балкански кашкавал.

Водачът ни от с. Енина с катърите си, се върна по долината на река Тъжа, в село Тъжа и от там за родното си село. С него решиха да се върнат: Теню Тенев с дъщеря си Катя и Христо Райков. Останалите, водени от Димо Янков продължихме за "Ботев връх", чийто изкачване започнахме на 31 юли. Отначало се движехме по историческата пътека от с. Ново село, Троянско, през с. Острец, под връх "Мара Гидик", покрай хижа "Тъжа", източната част на ^{на} с. Острец на "Юмрук чал", през местността "Паниците до гр. Калофер. На билото на масива, изоставихме пътеката и по него достигнахме в подножието на върха. Тук попаднахме на вериги от кола. Един "каракачанин" ни обясни, че преди няколко дни с ~~нея~~ цар Борис III се изкачвал на "Ботев връх".

Същият каракачанин ни посочи на север от билото, пътешка водеща до извор, с хубава студена вода. Той я нарече "Момина пизда", вероятно поради това, че водата бликаше от цепнатина в скалата. След това се върнахме на билото и започнахме изкачването на върха. Около 12 часа бяхме на пирамидата, най-високата точка на Стара планина. Там сварихме група туристи от гр. Калофер. С тяхният фотоапарат си направихме групова снимка, която обещаха да предадат на Димо Янков в Калофер. Той щеше да остава и почива заедно с жена в Калоферският манастир.

Изпълниха обещанието си и сега съхранявам тази снимка с надпис "31 юли 1938 г."

От пирамидата се придвижихме на около 300 метра на юг в заслона-наблюдателница. Посрещна ни метеоролога Благо, а колегата му "Тарзан" бил в Калофер за хранителни продукти. След известна почивка, ние младежите ходихме за вода до извора, нариращ се северо-западно от заслона. На юг от наблюдателницата панорамата беше впечатляваща. През гористите върхове на Средна гора се подаваха тези на Родопа и Рила, а на юго-запад тъмния каньон на Джандема. На изток, през долината на р."Тъжа" се извиваше масива на "Триглав". По-спущащата се пътека на юг за хижа "Рай", на около километър беше голятата нетопяща се снежна пряспа. От долния ѝ край изтичаше потока, който надхижда "Рай" образуваше красивото "Пръскало".

На 1 август, по препоръка на Благо, за по-безопасно се смынахме по западния склон на масива до седловината южно от "Малкият юмрук" и северно от масива "Равнец"/Карловския дюз/. Тук се кръстосваха няколко планински пътеки: на север към "Видима" на запад към "Купена" и "Амбарица", на юго-запад към хижа "В. Лески" и за гр. Карлово, а на изток по северния склон на "Джандема" за хижа "Рай". След добра почивка, поехме на изток за хижа "Рай".

люувайки се на стръхотните урви и скали на "Джендема". След като пресякохме пътеката спуштаща се пряко от връх "Ботев", ми нахме покрай голятата като навес пещера и до нея покрай "Пръскалото". На около 300 м от тяхъ беше хижата, разположена в много красива местност. Пазача ни посреща с много хубав билков чай. По-възрастните от групата веднага се настаниха да почиват, а ния младите обиколихме близките красиви местасти. В "Джендема" се събират водите на "Бялата река", която близо до Калоферският манастир излиза в Карловското поле.

Заедно с група туристи от гр. Калофер, прекарахме една забавна и приятна вечер. Сутринта пазача на хижата ни събуди преди изгрева на слънцето, за да се полюбуваме на околните красоти. До самата хижа имаше много хубава чешма, с излят от бетон над нея, красив орел с разперени криле. След закуска по-теглихме за гр. Калофер и за около 4 часа бяхме в местността "Паниците", където посетихме летните лагери на учениците от училищата в гр. Стара Загора. Летуващите там не ни повярваха, че вече 8 дни скитаме из Стара планина. След добра почивка, за около час се съмкнахме в гр. Калофер, където обядвахме в един ресторант. Посетихме къщата-музей на Христо Ботев, а аз ходих до дрогерията на Аврам Кириков, близък роднина на майка ми, който ме посреща много добре. Майка ми предварително ми беше обяснила, как да го намеря в Калофер.

Към 16 часа групата, без Димо Янков, който оставаше в Калофер се предвишихме до гарата, на 2 км от града и с влака до вечерта се прибрахме в Стара Загора.

Доста време, след завръщането ни разправях на момчетата в махалата за впечатленията си от този мой първи туристически поход, който поставил началото на голятата ми любов към планината. От тогава станах "запален" турист.

До края на ваканцията повечето четях книги, които намирах в сандъците, скрити в мазето. Често майка ми ги проверяваше, защото между тях имало забранени и опасни и не следвало да ги изнасям навън. Доста ми е трудно сега да разгранича, кои от тях съм прочел през летните ваканции на 1938, 1939 и 1940 години. Ще изброя само някои от тях, като: "Котешката птека" от Х. Зудерман; "Цар Възглен" от Ъптон Синклер; "Вълнената рокля" и "Прогледнали" от Анри Бордо; "В страната на белите лилии" от Гр. Петров; "Писма от Рим" от Кост. Величков и други. От забранени, според майка ми прочетох: "История на Парижката комуна" от Лисагре и "Приносът към историята на социализма" от Дим. Благоев.

Редовно четях и вестниците "Заря" и "Зора", купувани всеки ден от баща ми. Продължаваше Гражданская война в Испания, като Германия и Италия открито подкрепяха генерал Франко, а Франция и СССР, а донякъде и Англия^и САЩ бяха на страната на республиканците. Нашата страна беше на страната на Германия в действията ѝ против несправедливите клаузи на Нюйският договор. От изучаваното в училището и това което четях във вестниците, тогава бях убеден, че немците имат право. Не обичах италиянците, заради завладяването на Абисиния и особенно англичаните, които ~~осезах~~ в Индия, владееха^и една трета от света. Те, заедно с Франция и САЩ бяха автори на Нюйският договор.

Освен традиционното русофилство в семейството ни, за кое то вече споменах, след прочетеното за подвига на Челюскинци и Папанинци през 1935 година, определено се затвърдиха и симпатиите ми към Съветският съюз.

През лятото на 1938 година международните отношения бяха вече доста напрегнати. Германия извърши^и Аушлуса/присъединяването/ на Австрия и претендираше за Судетите в Чехословакия.

Баща ми често споменаваше, че е възможна Втора световна война. Под влияние на тази международна обстановка и ние момчета в махалата бяхме разделени на две групи при игрите си и вместо на "хайдути и стражари", вече играехме на "война".

До края на лятото, по два пъти седмично с брат си се къпехме в плувният басейн. От продължителното стоене в студена вода получих хронически бронхид, който и нощем ме тормозеше. Въпреки лечението от баба ми, той продължи и до пролетта, на следващата година.

В началото на септември, гостувах на Осман в с. Тулово.

Посрещнаха ме много добре, но по време на обеда на масата бяхме само ние мъжете. Жените /майка му и сестра му/ винаги стояха прави до нас и ни обслужваха. Имаха хубава и доста голема къща и обширен двор с овощни дървета. Все повече се убеждавах, че обикновенните хора от различните народи и нации могат ~~да~~ винаги ~~да~~ много добре да съжителствват и общуват. Не можех да си обясня, защо често воюват, освен че по-големите и силните народи се стремят за завоюват по-малките и слаби такива, за да ги използват. Знаех, че земята е достатъчно богата и в нея има достатъчно място и храна за всички и не ми беше ясно, защо е този стремеж за излишно заботяване. Не можех да си обясня, защо хората като най-разумни същества допускат да се върши всичко това.

За новата учебна 1938/39 година, ~~като~~ по-евтино си купих стари учебници от борсата пред гимназията. Тази година щяхме да сме с баба ми и брат ми в нашата къща. Брат ми, който беше в II-ри прогимназиален клас, щеше също да учи в града.

Родителите ми купиха печка с горно горене и двойно пружинено легло, поставени в стаята към улицата. На последното щяхме да спим с брат ми, а баба ми в юго-западният ъгъл на ней-

ното дървено. Между двете легла до западният прозорец, беше новата голяма маса. В другите стани нямаше никакви промени, като в най-източната със самостоятелният вход, продължаваше да живее семейството на дядо Лечо. Неговият син Христо беше в VII ми прогимназиален клас. Родителите ми разчитаха, той да ни упражнява известен контрол и помага. Аз се надявах, че през тази година ще имам по-добри условия за учене.

Учебната година започна нормално на 15 септември. В нашият V-ти "Г" полуklassически клас бяхме останали 35 души. Останалите бяха отпаднали поради слаб успех. Отново учехме след обяд. Учителя ни Андреев се беше пенсионирал и Милю Колев ни поемаше по алгебра и геометрия. Нови предмети ни бяха: руски език с учителя руснака-емигрант Улянов и старо-български/църковно-славянски/, който ни преподаваше учителя по литература Маждраков.

Брат^и беше записан в Първа прогимназия, до "Житния алан". Първите неприятности с него възникнаха по време на панаира, когато по цял ден не се завръщаше. Моето положение отново беше усложнено, защото следваше да помогам на баба си в домакинството и не можех да го контролирам. Той беше сутрин на училище, а аз след обед.

Събуден от купеният нов будилник, аз ставах в 5 часа.

След спортните си занимания и тоалет, чистех и палех печката с горно горене. Стоплях вода за чай или попара и към 6,30 часа събуждах брат си. След закуската пригответа от баба, той към 7,10 часа тръгваше за училище. Баба почистваше масата и отиваше в пералнята да мие съдовете, а след това в малката стая да пригответа обеда, за да не ми пречи. Аз правех стапка и сядах да уча. Към 12,30 часа брат ми се връщаше от училище и почти веднага обядваше и аз към 13,15 часа тръгвах за гим-

назията. Вечер, след вечеря, макар и доста уморен до 22 часа пишех някоя от по-леките си домашни. Опитвах се да проконтраграм брат си, как е подготвил уроците си. След 22 часа и двамата бяхме в леглото.

В махалата имаше доста гимназисти, но с мен в V-ти клас бяха: Радомир Лечев, Николай Станилов и Николай Пенчев, а от момичетата: Магда Славова, Антоанета Георгиева, и Анчето Краичева. По-големи или по-малки от мене в гимназийте бяха: Надя и Веса Сл. Дечеви, Мара Ставрева, Анка Лечева, Здравка Кацаджиева, Анчето Абаджиева, Минчо и Димо Малешкови, Митко Станчев, Стоян Симеонов/Тенко/ и Христо Галаганчето. В съседите от север живееха Гошо и сестра му ~~Парка~~, а в съседа от юг: Недялко Боев и Стоян Койчев от село Колена. Като квартиранти от моят паралелка в махалата живееха: Тенчо Златев и Тотю Милчев/в Митю Стачеви/, Енчо К. Стоянов/издо казармата/ и Колю Ив. Тенев и Иван Хр. Динев на ул. "Руси Аргов". Последните бяха от с. Рисиманово. Заедно с брат ми ~~учеха~~ върстниците му: Любчо Калчев, Минчо Сл. Дечев, Любчо Тодоров/Гъленият/, Гено Станилов и Джодж Караджов.

Стоях отново с Осман на един чин и продължавах близкото си приятелство с него, макар че спортувах с приятелите си, които посочих преди. Разширих доста спортните си участия, даже тренирах известно време и бокс. Отбягвах само гимнастическите уреди и вдигането на тежести. Мото ми беше: "Здрав дух, в здраво тяло"/*"mens sana, in corpore sano!"*/ През тази година станах член на Въздръжателското дружество.

През първият срок успеха ми беше малко по-добър от миналата година. Коледната ваканция прекарахме добре, защото родителите ми бяха при нас в града. Времето беше топло и от това време имам две снимки с момчетата от махалата на Аязмото.

През вторият срок за мен обстановката доста се влоши. Хроническият бронхит доста ми пречеше, а и брат си имах неприятности. Започнах да губя кураж във възможностите си и в бележника ми започнаха да се явяват тройки, особено по литература. При едно случайно повторно изпитване, Маждраков ми писа и двойка. Наложи се да преустановя уроците по цигулка при учителя Стоянов. Изпаднах в нещо като психическа криза. Едва през по-късна пролет, след като престанах сутрин да паля печката, малко се подобриха условията ми за учене. Третия срок обаче ме беше необходима петица по литература, за да не бъда на поправителен изпит на есен. Получих обаче четворка. Четворки имах в края на годината и по латински и френски езици, а петтерки по повечето от останалите предмети. Осман също понижи успеха си и щеше да е на поправителен изпит по латински език. Двама от приятелите ми съклассници, като Стоян Петков/Джонито/ и Васил Петков от с. Оряховица, щяха да повтарят V-ти клас.

През тази година доста от съучениците ми станаха членове на националистическите младежки организации като: Съюза на българските национални легиони/легионерите/, Кубрат, Ратник, Скаут, и Симеонова младеж. Макар и забранени, доста силно влияние всред гимназистите имаха: Работническия младежки съюз/RMC/ и Земеделския младежки съюз/ZMC/. По-богатите градски гимназисти членуваха в "Кубрат", а по-богатите селски такива при легионерите.

От нашата паралелка имаше само членове на Легиона, а тия от града бяха Ремисти или тяхни симпатизанти. Борбите бяха изострени между Легионери и Кубратисти, докато между Легионерите и Ремистите имаше някаква негласна търпимост, главно в нашата паралелка. Тя продължи до завършване на гимназията, ~~дев~~ жандарме на организирани колективни прояви от страна на Нико-

лай Тачев/ремсист/ и Ангел Петков/легионер/. Продължаваха да се организират в неделни дни походи до Старозагорските и Чинак-чийските бани, както и до Хайдушкото кладенче. Единни бяхме и в спортните прояви на класа. Аз винаги участвувах в тези колективни прояви, но членувах само във Въздържателното дружество, като симпатизирах повече на Ремсистите. Легионерите знаеха, че баща ми е комунист и ме считаха за "ремсист". Стремях се да контактувам и имам приятели от едните и другите.

През 1939 година генерал Франко победи в Испания. Със съгласието на Англия и Франция, Германия окупира Судетската област от Чехословакия, а след Мюнхенското споразумение окупираха и Чехия, като Словакия стана самостоятелна държава. Често вестниците започнаха да пишат за Японо-китайската война и борбата на Индия за национална независимост, водени от Матмата Ганди. Споменаваше се понякога за политическите процеси в СССР, наричани ги "Сталински терор". От това време помня един тревожен разговор между моят баща с майка ми, за неговият съидейник Иван Дечев. През 1914 година отива в Русия да следва ветеринарна медицина, където участвува в Октомврийската революция. За кратко през 1921 година се връща в България и след това отново емигрира в СССР. До 1938 година редовно кореспондира с брат си Слави Дечев, след което изведен е престава да се обажда. Майка ми спомена и за други такива случаи. Баща ми каза, че според него, нещо нередно става в Съветския съюз.

По това време проблемите ми баха доста сериозни в гимназията и много не се интересувах от международните отношения. Само понякога си купувах забавните вестничета: "Ребус" или "Шурещъ".

На 20 юни приключи учебната година. През тази лятна ваканция следващата между 25 август и 5 септември да се явя на

поправителен изпит по български език. Едва след това можех да се запиша в VI-ти клас. Ето защо тази учебна 1938/39 година за мене беше най-трудната и злощастната. През нея преодолях сериозна криза, но се научих да разграничавам важното от по-маловажното и да разпределям правилно ограниченото си време. Това приложих едва третия срок, в края на годината.

Брат ми, макар и трудно, с помощта на майка ^и завърнала се от село на 24 май, успя да завърши II-ри прогимназиален клас.

Първият месец ваканцията прекарах с четене на романи, които обсъждахме с Тенко. Имахме вече определени съвещания с него за доброто и лошото в живота и това, което може да бъде съблазнително за един младеж. Бях ~~се~~ убеден, че за да постигна това което много желая, следва да се лиша от доста по-мало важни неща. Макар да ми харесвала някои момичета, трябваше да потискам половите си нагони. На няколко пъти през ^{ходех} Карасев с баща ми и брат ми ходихме на Старозагорските бани. Често играех футбол с младежите от махалата, а понякога и ^{ходех} плувния басейн в града. Това лято вуйчо Кънчо води всички близки роднини на Чинакчийските бани с купената си лека кола. Имам запазена снимка с всички роднини по този случай /дата 23 юли/.

От началото на август, усилено започнах подготовката на поправителният си изпит по български език, който успешно взех с четворка. След това се записах в VI-ти клас. Осман не успя да вземе изпита по латински език и остана да повтаря V-ти клас.

Така се разделихме с него като съклассници, но не и като приятели.

През този месец международната обстановка рязко се влоши и война стана близка реалност. В страната започнаха упражнения по въздушни тревоги, обявявани с мощна сирена поставена на новостроящата се гимназия. Такава предизвикахме и ~~на~~ мла-

дежите в махалата, за което родителите ни наказаха.

На 23 август Германия подписа Пакт за ненападение със Съветския съюз. Това изненада всички и особено баща ми.

На 1 септември Германия нахлу в Полша и беше поставено началото на Третата световна война. На 3 септември, въз основа договора си с Полша, Франция и Англия обявиха война на Германия. Тогава аз все още не можех да предвидя последиците от тази война, както за мен, така и за обикновенните хора.

Наскоро след това, започна новата учебна 1939/40 година. Като ученик в ~~VI~~-ти гимназиален клас, имах добро самочувствие. В паралелката бяхме останали 31 человека. Четирима бяха останали да повторят, а Митко К. Иванов беше отишъл във Военното училище. Имахме нов съклассник, Тодор Стойчев дошел от гимназията в гр. Пловдив. Настаниха ни в източното крило на гимназията, в една от малките стаи. Аз седнах на третият чин до столовата с Пенко Н. Бозев. Нямаше повече да изучаваме стенография която аз вече ползвах доста добре. Нови учебни предмети ни бяха: физика с учител Слави Станев/цепелина/ и психология с учител Димитър Ангелов. Учителят по история Христо Райков се беше пенсиониран и на негово място беше Петър Детев. По същата причина беше заменен и учителя по химия, Кряков с Атанасов.

Учителката по латински език Мара Тотева, остана да преподава на долните класове, а нас пое да учи учителя Попов. Беше сменил и директора на гимназията, поради заболяване, със Стоилов.

До края на октомври, войната в Полша приключи с пълна и окупация от Германия. Западните райони, населени с белоруси и украинци бяха придадени към съответните републики на Съветският съюз. В България започнаха да се проектират Съветски филми, като "Цирк", "Четвърги перископ" и други, за които беше много трудно да се вредиш и вземаш билети. Активизираха

дейността си, макар и забранени Ремсистите и Левите земеделци.

Отделно продължава борбите между легионерите, покровителствани от германците и кубратистите, зад които стояха италианците.

През тази година учихме преди обед от 7,30 до 12,30 часа, а брат ми след обед. Сутрин продължавах да ставам в 5 часа. След половин час тоалет и гимнастика, до 6 часа пригответях и палех печката, а след закуска преговарях уроците си. В 7,15 часа потеглях за гимназията. Връщах се към 12,45 часа и обядвахме до 13,15 часа, когато брат ми заминаваше за училище.

Обикновено учех до 19 часа, когато брат ми се връщаше от училище, след което до към 19,30 часа въчерахме. Понякога излизах до фурната на ъгъла, където се събираха гимназистите до към 20,30 часа. Отново учех до към 21,45 часа и в 22,00 часа с брат ми бяхме в леглото.

В празнични и неделни дни участввах в колективните проекции на ~~наш~~ нашият клас.

С малки отклонения, този дневен режим спазвах до завършване на гимназията.

Постепенно започнах да повишавам успеха си, заради кое то родителите ми веднаж дочух да споделят, че съм започнал да се "отварям". Продължавах обаче да бъда малко "особняк", особено в отношенията си към момичетата.

От април 1940 година с Радомир Лечев започнахме да бъгаме крос до върха на Аязмото от 5 до 5,45 часа, по околовръстната алея. Упорито се борех с "половите си нагони, спазвайки съвета на моята баба, а именно: "долната глава да не командва горната", свързани с пубергета. ~~Наскот~~ съучениците ми се подиграваха със това мое поведение. Отделно, майка ми често ме пре-

дупреждаваше да не поемам по опасният път на баща ~~си~~, като общественник и политически деец. Тогава я слушах и приемах да изпълнявам съветите й. Николай Тачев няколко пъти ми предлага да стана член на РМС. Отказвах му под претекст, че ~~ще~~ съм ~~шест~~ по-малък от тях. С Тенко, споменах вече, че им симпатизирахме, но отказвахме да членуваме.

Войната предизвика известно политическо разграничаване на възрастните хора в махалата. Най-много бяха русофилите, след тях германофилите и най-малко англофилите. От последните беше бащата на Радомир Лечев, бай Александър-пенсионер-прокурор. Такива бяха настроенията и на децата им. Отношенията обаче между семействата бяха ~~добра~~ добри и поносими. Само Странджа ^{Английка} Златев, служител в полицията си позволяваше да тормози съседите си при учебните въздушни тревоги.

На 1 декември 1939 година, въпреки войната, класната ни наставница Руска Стрезова замина на специализация в гр. Гренобль, Франция. При изпращането ѝ на гарата, си направихме снимка на целият клас с нея. Временно я замести учителя Димчев /Мосютов/. През май 1940 година тя бързо се завърна през Швейцария, ~~по~~ след поражението на Франция.

Поради това, че баща ми беше задълго мобилизиран, настаник в гимназията ми беше временно Илия Пенев, чият ~~съ~~ съпруга беше никаква роднина на баба ми Руска. всяка седмица с брат ми трябваше да му носим бележниците си, което много ни обиждаше, макар бележките да ми бяха доста добри. След първият срок значително завиших успеха си по математика, физика, история, география и естествена история. Четворки имах само по езичите, а шестици имах само по гимнастика, пение и рисуване.

Добре се представях по химия и психология.

При учителя по рисуване Кипро Николов ми се случи нео-

бикновенно произшествие. В кабинета по рисуване всеки ученик имаше отделен статив с подвижно столче до него. Поставяхме рамките ~~са~~ изпънатите рисувателни листове на стативите и рисувахме, като учителя почти не ни виждаше. По стативите се наредяхме по азучен ред на личните си имена. Аз бях на предпоследния ред, крайния до стената. Навътре в редицата след мен бяха Слави Кепенеров и Николай Тачев. Учителя имаше навик да чука с молива си по катедрата, когато шумим. Тогава рисувахме с големи графитни моливи. В отговор на чукането на учителя и Николай започна да чука по статива си. Помоли ме да поглеждам през прохода покрай стената, дали учителя не идва към нас. Той често го правеше, за да проверява рисуваното от нас. След всяко чукане на Николай, аз се надигах и поглеждах към учителя. Скоро той тръгна към нас и аз очаквах, както друг път да ме покърли за нарисуваното от мен. Като дойде до мен обаче, той ме хвана за ниско остриганата коса и ме дръпна да се изправя. След това ми залепи с другата ръка две хубави плесници. Изненадан ~~го~~ попита защо ме бие? Той ми отговори: "Ти знаеш защо?" и продължи обиколката си. Като съучастник на Николай, аз бях заслужил плесница ~~и~~ си. За срока обаче Николов ми писа отново шестцица за хубавите ми рисунки.

По-тежко преживях случилото се с учителя ми по Физика Сл. Станев. Със Стойко Петров бяхме дежурни по клас. Той беше "външен", а аз ~~4~~ "вътрешен". Беше първият час и аз следващо съласно правиника да прочета молитвата "Преблаги Господи", като ~~след това~~ съобщих на учителя ^и отсъствуващите, за да ги нанесе в дневника.

Стойко обичаше да се престарава и като външен дежурен саме следващо да посрещне учителя с команда "Клас, стани, мирно?" След влизането на учителя, без да изчака ^{той} прочете и молитвата.

До тогава никой учител не ни е правил забележка за спазване

правилника. Когато съобщих на Сл.Станев отсъствуващите, той ми изпрати до закачения правилник на стената ~~да~~ да прочета задълженията на "вътрешният" дежурен. След това ме попита, защо не съм прочел молитвата. Преди да отговоря, Стойко стана и се извини, че вината е негова, но учителя не прие обяснението му.

След това ме накара да произнеса гласно молитвата. Въпреки че я казах цялата, на два пъти я събркях, но се поправях. През класа Сл.Станев обяви, че не съм я казал, защото съм невярващ, каквото ^е и цялото ми семейство. Затова следва ~~до~~ ^{на} следващия час по физика, да му я донеса написана на една тетрадка 100 пъти. Бях сигурен, че той не знае като мене всички молитви.

Нали в Раднево, с нашият хоров състав редовно ходех да пея църковните песни в църквата? Беше прав, обаче че бях невярващ.

Две нощи преписвах молитвата, но вярващ не станах.

По Великденската ваканция, баща ми беше демобилизиран и цялото семейство бяхме в с.Трън. Край река Сазлийка имам с приятелите си снимка с дата 29.IV.1940 година. Имам снимка и с Пенко Бозев, преди да отидем на манифестацията за 24 май.

Учебната година, въпреки войната приключи нормално. Успехът ми беше над 4,50/много добър/. Нямах тройки, а петорките пробладаваха. Вярвах че вече съм преодолял кризата, макар и още не невършил 16 години. През тази година бях израстнал с 14 см и само двама мой съклассници бяха по-високи от мене.

След разгрома на Франция и Дюнкерската трагедия на англичаните, Германия започна да се готви за десант в Англия, което се оказа много трудно, поради превъзходството на английската флота. От лятото на 1940 година, у нас започна да се чувствува по-силно влиянието на войната. Правителството ни започна все по-открито да симпатизира на Германия. Близките ни бяха все по-често мобилизиирани, а ние младежите да усещаме

престоящата си войнишка съдба. Затова продължавах с Р. Лечев сутрин да бягам "крос" и да укрепвам физически. Често през денят скитахме до близките хълмове, като веднаж ходихме до с. Змево, за да се изкачваме на "Дервенският бетер". Повечето си свободно време използвах обаче за четене на романи.

Радомир Лечев ходи с приятели из Стара Планина, но по липса на средства не можах да отида с тях. Финансово семейството ни продължаваше да не е добре. Даже веднаж дочух баща си да споделя с майка ми, че трудно изплаща вноските по тегления заем през 1928 година при построяване на къщата ни. За да не се наложи да я продават, майка ^{ни} взема на заем около 15,000 лева от баба Стоянка.

Само веднаж с брат ми и братята Малешкови ходихме до Мъглишкия манастир пешком. Нощувахме в баба Дафина, майката на учителя в с. Знаменосец Иван Владев. Като гимназист в Ст-Загора, той бил на квартира у нас. В Мъглиж посетихме домът на Слави Куцаров, съпруг на братовчедка ми кака Фана. Родителите му и цялото семейство бяха комунисти. В тяхният дом за пръв път видях портрет на И. В. Сталин, закачен на стената. Братът на Слави Куцаров беше в затвора, заради участие в някаква конспирация.

На връщане се отбихме в с. Тулово и гостувахме на Осман. След това през Толовската кория ходихме на Чинакийските бани и се къпахме в плувният басейн, който беше открит това лято. До края на лятото ходихме няколко пъти пешком до баните, за да се къпем в този басейн. Това правихме групово с момчетата от махалата. При едно от тях, Пенчо Сл. Дечев дойде без знание на родилите си и вуйчо му ^{пърсти ги} с колело да го прибере от баните.

Това лято махленският ни футболен отбор имаше сериозни затруднения с футболните топки. Налагаше се да ги купуваме с пари, получени от събрано олово от стрелбището на 12-ти пехо-

тен полк. Оловото топяхме в консервени кутии, като за 1 кг получавахме по 10 лева, а една нова топка струваше 50 лева.

Често се налага ^{шъз} двамата с Радомир да шием разпрани топки в тяхният стар дюкян. Обучи ни махленският обущар, снабдил ни с подходещи игли и конци. Аз се оказах по-добър майстор от Радомир при шиенето на топките.

През 1939 и 1940 година ни напуснаха семействата на съседите Банчеви и Панайотови. В тяхния дом се настаниха семейство Малешкови, със споменатите вече двама братя и малката им сестра Анчето. В същия дом се настани и семейството на пожарникар Иван и съпругата му Стоянка с две малки деца. При тях живееха и братята Иван и Дину Събрански, по-късно шивачи.

Семейство Богдан Барови, през 1938 година се изселиха в София. На тяхното място се настаниха банковия чиновник Петър със съпругата си Галя. Те имаха двама сина: Тодор/гимназист/ Любчо/връстник на брат ми/. От 1940 година в същия двор се настани и семейството на военен с четири деца: Гошо и Парка /гимназисти/, една по-малка сестра и най-малкия - Монката. След 1942 г. на тяхното място дойдоха да живеят Крум и Даница Мута-Фчиеви с трима сина: Борис, Стейфан/Чечо/ и Митко/връстник на брат ми/. Срещу тях в дома на Иван Кънчев се настани семейство Гидикови, който стопанисваше и кръчматка. Имаха трима сина: Стейфан, Райчо и Желю/ мой връстник/.

През август сериозно се разболя баба ми Руска, която беше вече на 80 години. Получи сериозен кръвоизлив от пикочният межур, като на определени моменти губеше и съзнание. При едно от подобренятията на състоянието й, моята майка я попита дали не желае свещеник за изповед. Тя обаче категорично отказа. Това ме впечатли и след като се пооправи я попитах за причината. Обясни ми, че не е религиозна, защото като момиче